

Agresivita a agrese

1

Úvod do problematiky

agrese

- velká škála projevů
- záleží na teorii, kterou využijeme

Agrese může být chápána jako

- násilné narušení práv jiného člověka
- ofenzivní jednání
- asertivní jednání

Kategorie agresivního chování živočišných druhů (Wilson, 1993)

- ▶ ochrana a dobytí teritoria
- ▶ prosazování dominantního postavení v rámci dobře organizovaných skupin
- ▶ sexuální agresivita
- ▶ projevy nepřátelství, kterými se končí odstavení mláďat
- ▶ agrese proti kořisti
- ▶ ochranné protiútoky proti dravcům
- ▶ moralistická, resp. disciplinární agrese k upevnění společenských pravidel

agrese

- agrese jako základ intelektuálního vývoje člověka k získání nezávislosti, hrdosti
- agrese jako (Bandura) chování které není v souladu se schvalovanými sociálními pravidly
- donucovací způsoby jednání
 - získat moc nad druhým, ovlivnit ho
- agrese jako vyhledávání záliby v ubližování jiným lidem

druhy agrese

- ▶ **instrumentální** - agrese jako prostředek k nějakému cíli (agrese sama není účelem, ale vedlejším efektem)
- ▶ **emocionální** (zlostná, afektivní, hostilní) - přítomnost silné negativní emoce (agrese je cílem sama o sobě)
- ▶ agrese **vědomě kontrolovaná** (úvaha o riziku, o důsledcích)
- ▶ agrese **impulzivní** (spontánní)

agrese jako sociální jednání (srov. s Max Weber)

- ▶ jednání **tradiční** (motivováno tradicí)
- ▶ jednání **afektivní** (motivováno vášní)
- ▶ **Hodnotově racionální** jednání (na základě etických, estetických nebo náboženských motivů)
- ▶ **účelově racionální** jednání (instrumentálně orientované na cíl)

Moyerova klasifikace druhů agrese

- ▶ **Predátorská** agrese (útok vůči kořisti, většinou mezidruhová agrese)
- ▶ Agrese **mezi samci** (vnitrodruhová - nastolení hierarchie, spíše mezi samci)
- ▶ Agrese **vyvolaná strachem** (v situaci bez možnosti úniku, předchází jí pokus o útěk)
- ▶ Agrese **dráždivá** (vyvolána živými či neživými objekty - předchází jí frustrace, bolest, hlas únava, nestostek spánku (srov. s D-potřebami A. Maslowa))
- ▶ **Mateřská** agrese (ochrana mláďete)
- ▶ **Sexuální** agrese (vyvolána podněty vyvolávajícími sexuální reakce)
- ▶ Agrese jako **obrana teritoria**

agrese

přímá/nepřímá

verbální/fyzická

- ▶ **Verbální přímá** - nadávky, zesměšňování
- ▶ **Fyzická přímá** - úder pěstí

- ▶ **Verbální nepřímá** - pomluva, hostilní poznámky
- ▶ Symbolická agrese - kresby, básně, písně, umělecká díla

- ▶ **Fyzická nepřímá** - ničení majetku náležejícího objektu agrese

agrese – aktivní x pasivní

- ▶ fyzická aktivní přímá (*bití*)
- ▶ fyzická aktivní nepřímá (*nájemná vražda*)
- ▶ fyzická pasivní přímá (*fyzicky někomu brání v dosažení jeho cílů*)
- ▶ fyzická pasivní nepřímá (*odmítání splnit požadavky*)
- ▶ verbální aktivní přímá (*urážení*)
- ▶ verbální aktivní nepřímá (*roznášení pomluv, které ubližují - kyberšikana*)
- ▶ verbální pasivní přímá (*odmítání s někým mluvit - dusno*)
- ▶ verbální pasivní nepřímá (*nezastat se někoho, je-li nespravedlivě kritizován*)

vymezení pojmů - 1

asertivita

- ▶ trvání na svých názorech, požadavcích, prosazování svých práv v rámci existujících zákonů

agrese

- ▶ forma chování s cílem poškodit nebo ublížit
- ▶ fyzické ublížení
- ▶ psychické nebo emocionální zranění (vyhrožování)
- ▶ **otázka**, zda je agrese chování, které sama cílová osoba vyžaduje

donucovací jednání (Tedeschi, Felson)

- ▶ jednání, které je provedeno se záměrem ublížit nějaké osobě nebo ji přimět k tomu, aby vyhověla

vymezení pojmů - 2

násilí

- ▶ někdy nechápáno přímo jako agrese, ale jako záměrný pokus fyzicky někomu ublížit

agrese x násilí - otázka záměrnosti chování, jednání

- ▶ agrese jako **motivační zdroj** násilí
- ▶ násilí jedním z **projevů** agrese

agresivita - **dispozice** k agresivnímu chování

hněv - silný emocionální stav, který často agresi doprovází (ale není její nutnou podmínkou)

- ▶ - rozzlobený člověk nemusí být agresivní

hostilita

- ▶ negativní postoj k jedinci nebo k více lidem (téměř výlučně je hodnotí negativně, projev negativního vztahu k nim)

neexistuje univerzální definice agrese

Agrese jako chování organismu zaměřené na cíl, jehož důsledkem je poškození (Renfrew)

Agrese jako jakákoli formu chování, jehož cílem je ublížení jiné živé bytosti nebo její poškození (Baron, Richardson)

Tři znaky agrese s důrazem na záměrnost jednání (Green):

- ▶ agrese zahrnuje udílení škodlivých stimulů jedním organismem druhému
- ▶ škodlivé stimuly jsou udíleny se záměrem poškodit oběť
- ▶ agresor očekává, že škodlivé stimuly budou mít svůj zamýšlený efekt

Problém definice (a proto i identifikace) agrese

subjektivní stránka věci

- ▶ útočník i oběť nebo pozorovatel vidí věci z jiné perspektivy

nezdařené pokusy o agresi, úmysl, který se neuskuteční

některá bolest nebo nepohodlí může být žádoucí (léčba, operace)

Definice agrese (I. Čermák)

- ▶ **záměrné jednání, jehož cílem je ublížit jinému člověku**

Klíčové zdroje

Velký sociologický slovník. 1996. Praha: Karolinum

ČERMÁK, Ivo. *Lidská agrese a její souvislosti*. Vyd. 1.
Žďár nad Sázavou: Fakta, 1998. 204 s. ISBN 80-
902614-1-8.